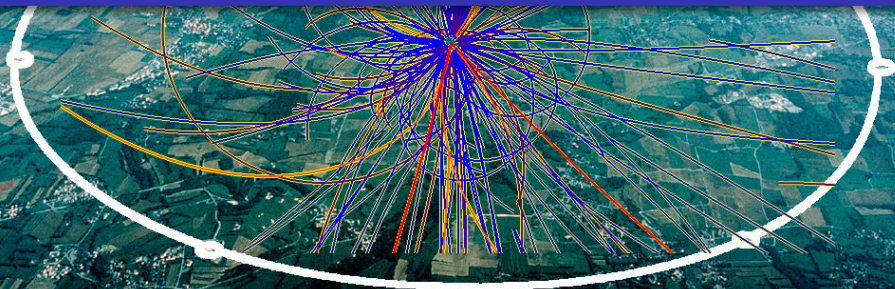

Fizyka cząstek

1. Wprowadzenie

Zakład Cząstek i Oddziaływań Fundamentalnych

Aleksander Filip Żarnecki

1 Wprowadzenie

- Granice stosowalności fizyki klasycznej
- Budowa materii
- Model Standardowy

2 Zakład cząstek i oddziaływań fundamentalnych

- Compact Muon Solenoid (CMS)
- Pracownia detektorów NA61/SHINE i ELI-NP
- Badania neutrin i promieniowania kosmicznego
- Badania struktury nukleonów
- Fizyka przyszłych zderzaczy e^+e^-
- Poszukiwanie granic QED (LUXE)

3 Podsumowanie

1 Wprowadzenie

- Granice stosowalności fizyki klasycznej
- Budowa materii
- Model Standardowy

2 Zakład cząstek i oddziaływań fundamentalnych

- Compact Muon Solenoid (CMS)
- Pracownia detektorów NA61/SHINE i ELI-NP
- Badania neutrin i promieniowania kosmicznego
- Badania struktury nukleonów
- Fizyka przyszłych zderzaczy e^+e^-
- Poszukiwanie granic QED (LUXE)

3 Podsumowanie

Fizyka klasyczna

Dobrze opisuje zjawiska “dnia codziennego”:

- obiekty makroskopowe (ale też nie nazbyt masywne)
- poruszające się z “umiarkowanymi” prędkościami
- w słabych polach grawitacyjnych

Fizyka klasyczna

Dobrze opisuje zjawiska “dnia codziennego”:

- obiekty makroskopowe (ale też nie nazbyt masywne)
- poruszające się z “umiarkowanymi” prędkościami
- w słabych polach grawitacyjnych

Szczególna Teoria Względności

Wkracza wtedy, gdy prędkości względne stają się porównywalne z prędkością światła $c \equiv 299\,792\,458\text{ m/s} \approx 300\,000\text{ km/s}$.

Fizyka współczesna bardzo często wymaga stosowania podejścia relatywistycznego. Nie tylko w przypadku dużych prędkości...

Bez uwzględnienia efektów relatywistycznych nie jest także możliwe pełne zrozumienie wielu “codziennych” zjawisk, np. oddziaływań magnetycznych!

Odejście od zasad fizyki klasycznej także w przypadku obiektów mikroskopowych. **Ale nie rozmiar jest najistotniejszy!**

Mechanika kwantowa

Wkracza gdy badane zjawiska zachodzą na skalach porównywalnych ze stałą Plancka:

$$h = 6.626 \cdot 10^{-34} \text{ J} \cdot \text{s}$$

Skala zjawiska może dotyczyć energii i czasu, pędu i długości, momentu pędu

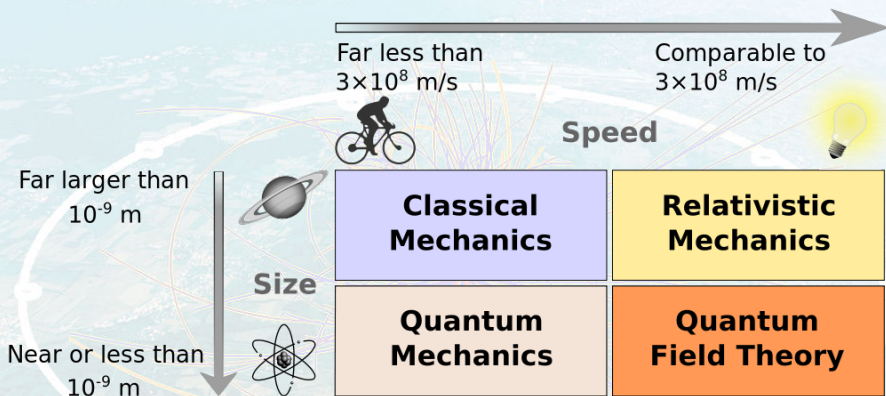
Stała Plancka jest niesłychanie mała.

Fizyka kwantowa istotna dopiero na poziomie subatomowym.

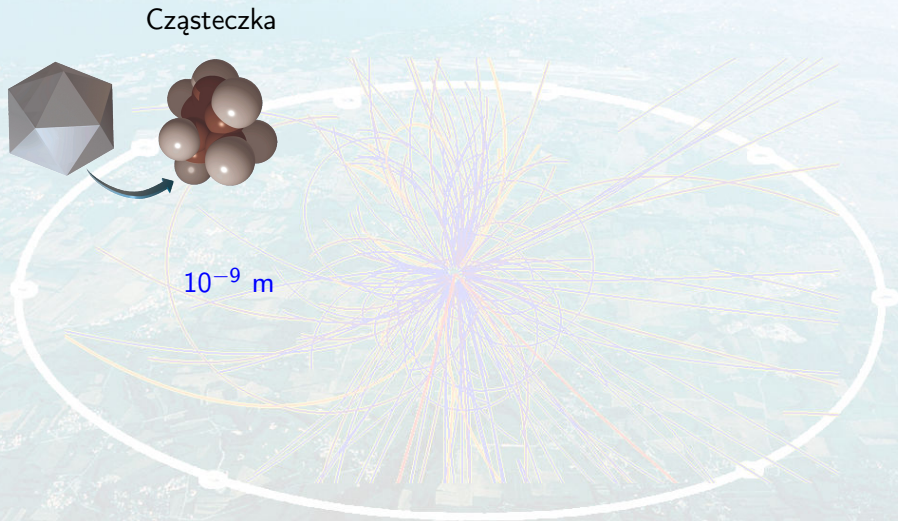
$$h \sim m_p \cdot r_p \cdot c \quad m_p, r_p - \text{masa i promień protonu}$$

Dla wszelkich obiektów makroskopowych stosujemy fizykę klasyczną
W fizyce cząstek nieodzowna staje się **mechanika kwantowa!**

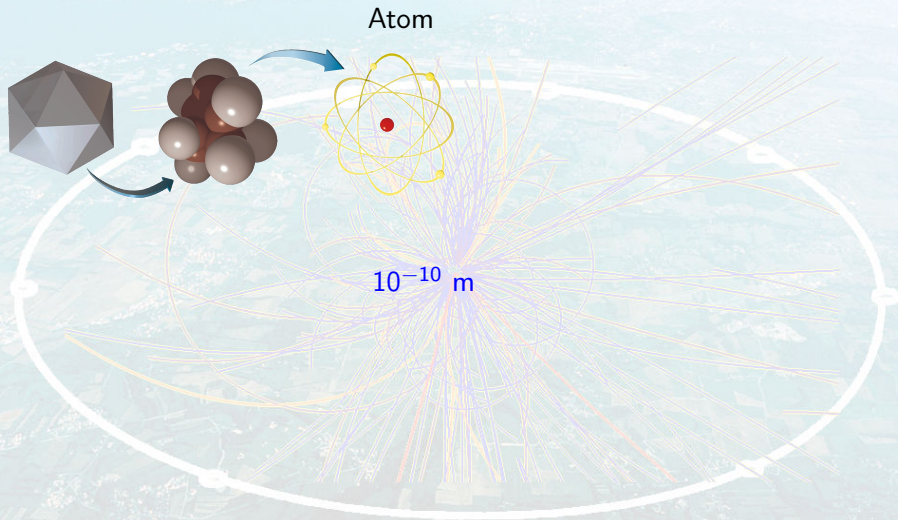
Relatywistyczne i kwantowe rozszerzenia mechaniki klasycznej

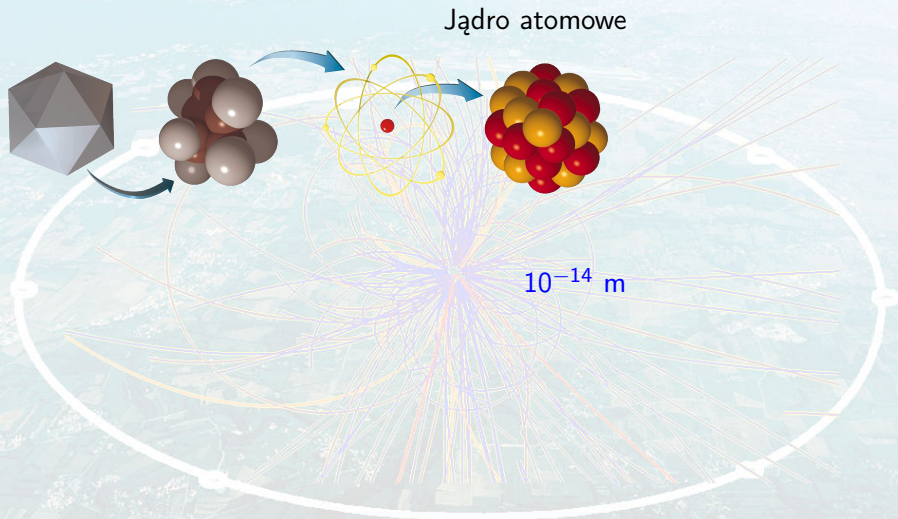

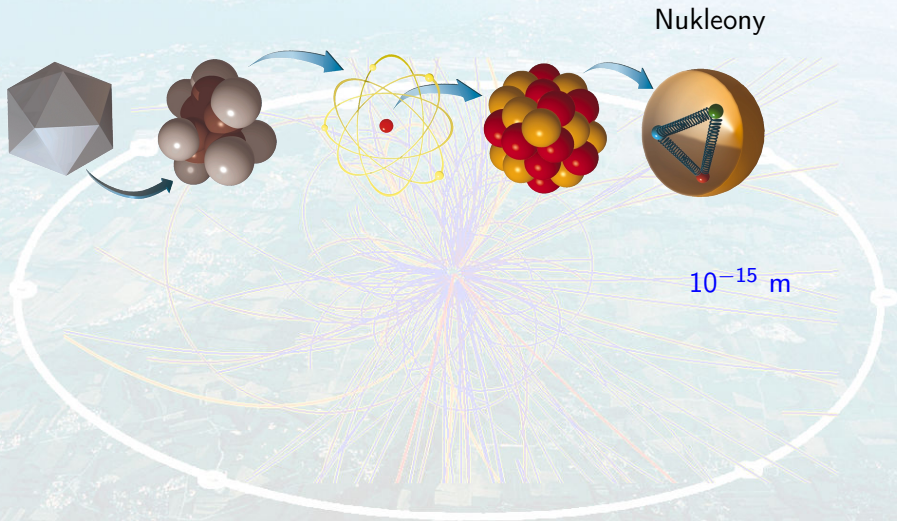
Współczesna fizyka cząstek opisywana jest w języku **Kwantowych Teorii Pola** łączących szczególną teorię względności z mechaniką kwantową
Jest to świat bardzo różny od tego do którego jesteśmy przyzwyczajeni...

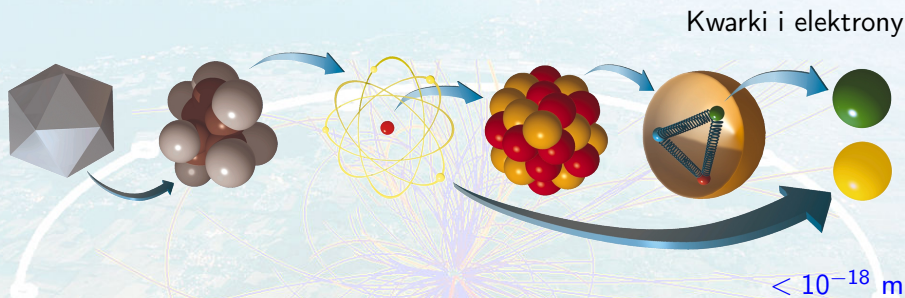

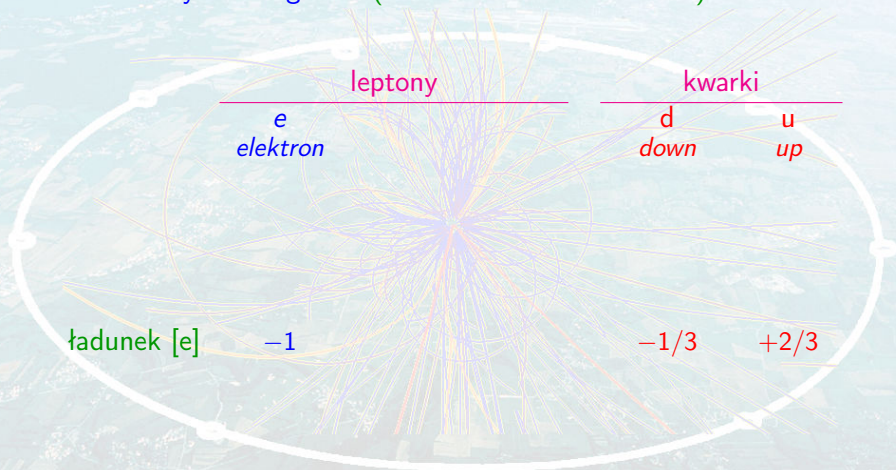
Obecnie za najbardziej fundamentalne, niepodzielne składniki materii uważamy **kwarki** i **leptony**.

Proton i neutron składają się z kwarków *u* i *d*:

$$p = (uud) \quad n = (udd)$$

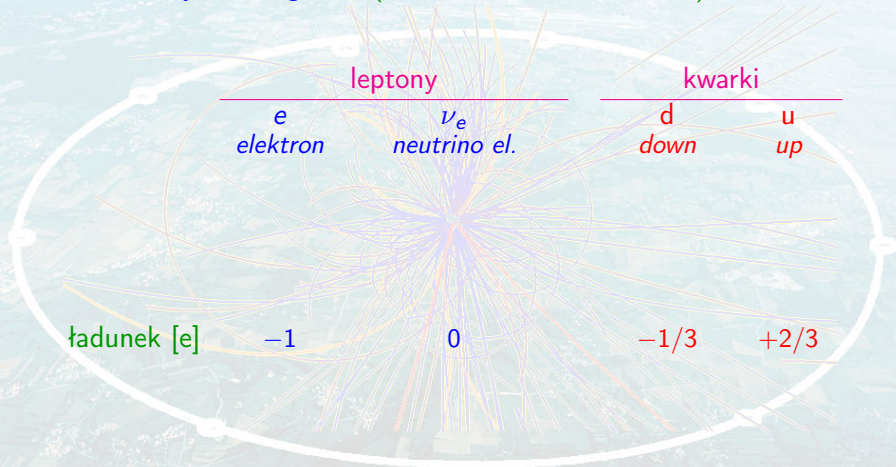
Fermiony

Świat “codzienny”: 3 “cegietki” (elektron oraz kwarki u i d)

Fermiony

Świat “codzienny”: 3 “cegietki” (elektron oraz kwarki u i d) + *neutrino*

Fermiony

Świat “codzienny”: 3 “cegietki” (elektron oraz kwarki u i d) + *neutrino*

Fizyka cząstek $\Rightarrow$ 12 fundamentalnych “cegietek” materii, fermionów

	leptony		kwarki	
pokolenie 1	e <i>elektron</i>	ν_e <i>neutrino el.</i>	d <i>down</i>	u <i>up</i>
pokolenie 2	μ <i>mion</i>	ν_μ <i>neutrino mionowe</i>	s <i>strange</i>	c <i>charm</i>
pokolenie 3	τ <i>taon</i>	ν_τ <i>neutrino taonowe</i>	b <i>beauty</i> <i>(bottom)</i>	t <i>top</i> <i>(truth)</i>
ładunek [e]	-1	0	-1/3	+2/3

Fermiony

Świat “codzienny”: 3 “cegietki” (elektron oraz kwarki u i d) + *neutrino*

Fizyka cząstek $\Rightarrow$ 12 fundamentalnych “cegietek” materii, fermionów

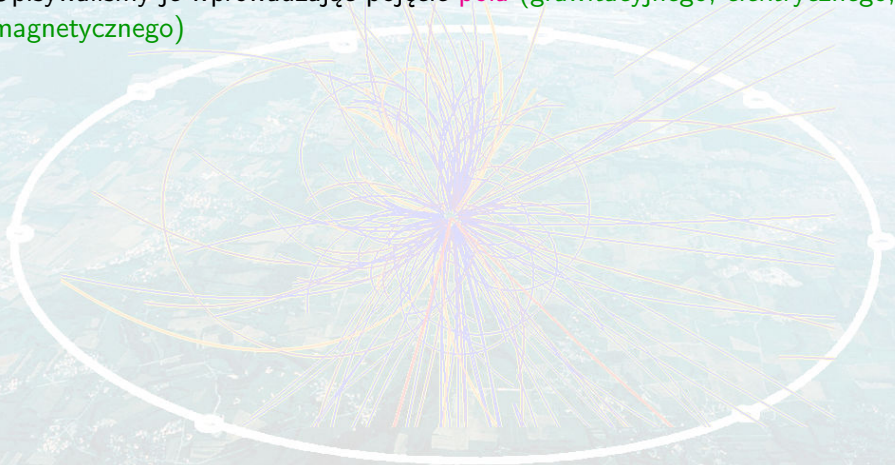
	leptony		kwarki	
pokolenie 1	e <i>elektron</i>	ν_e <i>neutrino el.</i>	d <i>down</i>	u <i>up</i>
pokolenie 2	μ <i>mion</i>	ν_μ <i>neutrino mionowe</i>	s <i>strange</i>	c <i>charm</i>
pokolenie 3	τ <i>taon</i>	ν_τ <i>neutrino taonowe</i>	b <i>beauty</i> <i>(bottom)</i>	t <i>top</i> <i>(truth)</i>
ładunek [e]	-1	0	-1/3	+2/3

+ anty-fermiony (kolejnych 12)

Oddziaływania

W fizyce klasycznej **oddziaływania** między ciałami zachodziły na **odległość**. Opisywaliśmy je wprowadzając pojęcie **poła** (**grawitacyjnego, elektrycznego, magnetycznego**)

Oddziaływania

W fizyce klasycznej **oddziaływania** między ciałami zachodziły na **odległość**.
Opisywaliśmy je wprowadzając pojęcie **poła** (grawitacyjnego, elektrycznego, magnetycznego)

W przypadku **zmiany rozkładu** masy (ładunku) pole grawitacyjne (elektryczne) zmieniało się **natychmiast w całej przestrzeni!**

Jest to sprzeczne z postulatem Einsteina, że nic nie może przemieszczać się szybciej od prędkości światła, także oddziaływanie...

Oddziaływania

W fizyce klasycznej **oddziaływania** między ciałami zachodziły na **odległość**. Opisywaliśmy je wprowadzając pojęcie **poła** (grawitacyjnego, elektrycznego, magnetycznego)

W przypadku **zmiany rozkładu** masy (ładunku) pole grawitacyjne (elektryczne) zmieniało się **natychmiast w całej przestrzeni!**

Jest to sprzeczne z postulatem Einsteina, że nic nie może przemieszczać się szybciej od prędkości światła, także oddziaływanie...

W opisie oddziaływań między cząstkami rezygnujemy z pojęcia pola i siły! Zamiast tego wprowadzamy (równoważny, jak się okazuje) opis poprzez wymianę **nośników oddziaływań**

Oddziaływania

W fizyce klasycznej **oddziaływania** między ciałami zachodziły na **odległość**. Opisywaliśmy je wprowadzając pojęcie **poła** (grawitacyjnego, elektrycznego, magnetycznego)

W przypadku **zmiany rozkładu** masy (ładunku) pole grawitacyjne (elektryczne) zmieniało się **natychmiast w całej przestrzeni!**

Jest to sprzeczne z postulatem Einsteina, że nic nie może przemieszczać się szybciej od prędkości światła, także oddziaływanie...

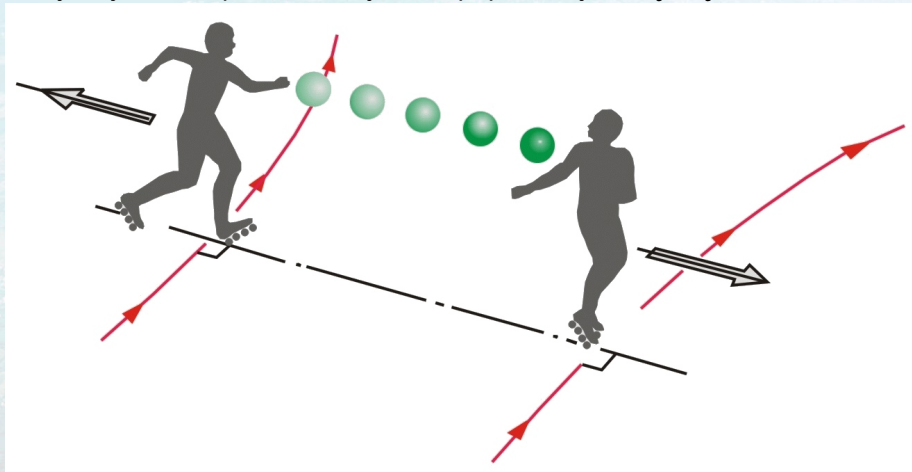
W opisie oddziaływań między cząstkami rezygnujemy z pojęcia pola i siły! Zamiast tego wprowadzamy (równoważny, jak się okazuje) opis poprzez wymianę **nośników oddziaływań**

Dwa rodzaje cząstek:

- cząstki materii - fermiony (cząstki o spinie $\frac{1}{2}$)
- nośniki oddziaływań - bosony (cząstki o spinie całkowitym)

Bozony

Klasyczny obraz opisu oddziaływania poprzez wymianę cząstek-nośników

Bozony

“Cegielki” oddziałują ze sobą poprzez wymianę **nośników oddziaływań**
 Nośnik przekazuje część energii i/lub pędu jednej cząstki drugiej cząstce

oddziaływanie	źródło	nośnik	moc
grawitacyjne	masa	grawiton (?)	10^{-39}
elektromagnetyczne	ładunek	foton	10^{-2}
silne	“kolor”	gluony	1
słabe	“ładunek słaby”	“bozony pośredniczące” $W^{\pm}, Z^0$	10^{-7}

“moc” - przykładowe porównanie wielkości oddziaływań dla dwóch sąsiadujących protonów

Grawiton, foton i gluony są bezmasowe $\Rightarrow$ zasięg formalnie nieskończony
 Natomiast bozony $W^{\pm}$ i Z^0 są bardzo ciężkie...

Oddziaływania fundamentalne

Opis oddziaływań w Modelu Standardowym oparty jest na formalizmie kwantowej teorii pola (Quantum Field Theory, QFT).

Podstawą tego opisu jest zawsze dostrzeżenie **lokalnych symetrii cechowania**

- symetria względem obrotu fazy funkcji falowej: $U(1)$
⇒ opis oddziaływań elektromagnetycznych (QED), foton

Oddziaływania fundamentalne

Opis oddziaływań w Modelu Standardowym oparty jest na formalizmie kwantowej teorii pola (Quantum Field Theory, QFT).

Podstawą tego opisu jest zawsze dostrzeżenie **lokalnych symetrii cechowania**

- symetria względem obrotu fazy funkcji falowej: $U(1)$
⇒ opis oddziaływań elektromagnetycznych (QED), foton
- symetria względem zamiany kolorów cząstek: $SU(3)$
⇒ opis oddziaływań silnych (QCD), gluony

Oddziaływania fundamentalne

Opis oddziaływań w Modelu Standardowym oparty jest na formalizmie kwantowej teorii pola (Quantum Field Theory, QFT).

Podstawą tego opisu jest zawsze dostrzeżenie **lokalnych symetrii cechowania**

- symetria względem obrotu fazy funkcji falowej: $U(1)$
⇒ opis oddziaływań elektromagnetycznych (QED), foton
- symetria względem zamiany kolorów cząstek: $SU(3)$
⇒ opis oddziaływań silnych (QCD), gluony
- symetria względem zamiany cząstek w dubletach: $SU(2)$
⇒ opis oddziaływań słabych (model Weinberg'a-Salam'a), $W^\pm$, Z^0

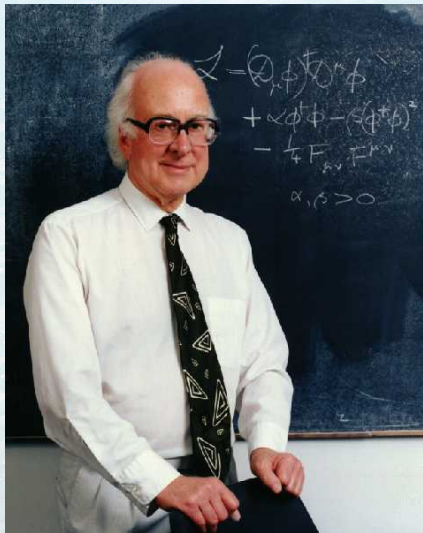
Oddziaływania fundamentalne

Opis oddziaływań w Modelu Standardowym oparty jest na formalizmie kwantowej teorii pola (Quantum Field Theory, QFT).

Podstawą tego opisu jest zawsze dostrzeżenie lokalnych symetrii cechowania

- symetria względem obrotu fazy funkcji falowej: $U(1)$
⇒ opis oddziaływań elektromagnetycznych (QED), foton
- symetria względem zamiany kolorów cząstek: $SU(3)$
⇒ opis oddziaływań silnych (QCD), gluony
- symetria względem zamiany cząstek w dubletach: $SU(2)$
⇒ opis oddziaływań słabych (model Weinberg'a-Salam'a), $W^\pm$, Z^0

$$SM \equiv U(1) \times SU(2) \times SU(3)$$

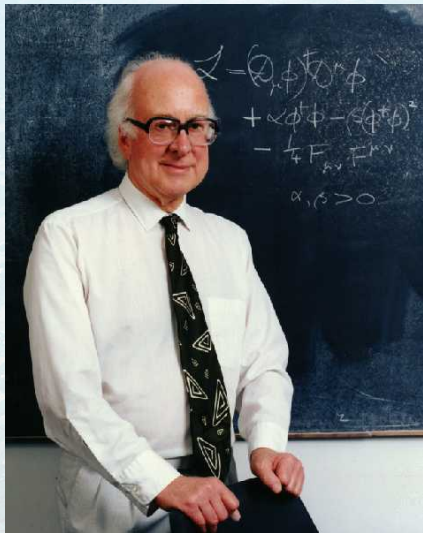

Aby móc nadać masy nośnikom oddziaływań konieczne jest jeszcze dodanie do teorii **spontanicznego łamania symetrii**. Wskazał na to 55 lat temu (1964) m.in.[†] **Peter W. Higgs**.

Mechanizm spontanicznego łamania symetrii, zwany także **mechanizmem Higgsa**, jest podstawą współczesnej teorii oddziaływań elektroslabych.

Cząstki fundamentalne uzyskują **masę** poprzez **oddziaływanie z polem Higgsa!**

[†] wymieniani są także Anderson, **Brout**, **Englert**, Guralnik, Hagen, Kibble i 't Hooft

Aby móc nadać masy nośnikom oddziaływań konieczne jest jeszcze dodanie do teorii **spontanicznego łamania symetrii**. Wskazał na to 55 lat temu (1964) m.in.[†] **Peter W. Higgs**.

Mechanizm spontanicznego łamania symetrii, zwany także **mechanizmem Higgsa**, jest podstawą współczesnej teorii oddziaływań elektrosłabych.

Cząstki fundamentalne uzyskują **masę** poprzez **oddziaływanie z polem Higgsa!**

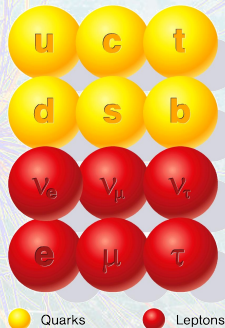
Oczekujemy także istnienia **dotychczasowej cząstki: bozonu Higgsa**

[†] wymieniani są także Anderson, **Brout**, **Englert**, Guralnik, Hagen, Kibble i 't Hooft

Cząstki fundamentalne

Cząstki, które obecnie uważamy za **fundamentalne** w ramach tzw. **Modelu Standardowego** fizyki cząstek

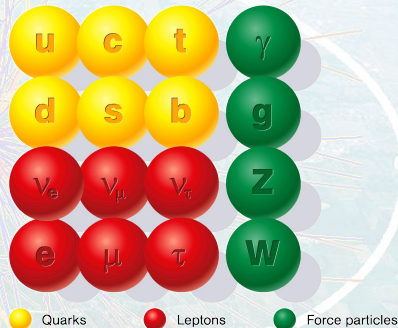
- cząstki materii
kwarki i leptony

Cząstki fundamentalne

Cząstki, które obecnie uważamy za **fundamentalne** w ramach tzw. **Modelu Standardowego** fizyki cząstek

- cząstki materii
kwarki i leptony
- nośniki oddziaływań
 γ , g , $W^\pm$ i Z^0

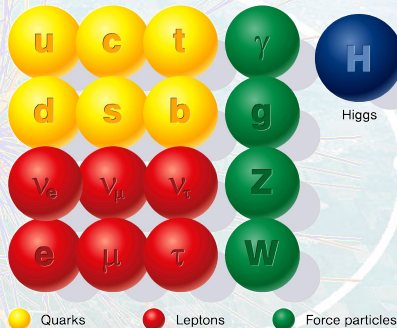

Cząstki fundamentalne

Cząstki, które obecnie uważamy za **fundamentalne** w ramach tzw. **Modelu Standardowego** fizyki cząstek

- cząstki materii
kwarki i leptony
- nośniki oddziaływań
 γ , g , $W^\pm$ i Z^0
- bozon Higgsa
konieczny dla
spójności modelu

“Nadaje masy”
wszystkim cząstkom

1 Wprowadzenie

- Granice stosowalności fizyki klasycznej
- Budowa materii
- Model Standardowy

2 Zakład cząstek i oddziaływań fundamentalnych

- Compact Muon Solenoid (CMS)
- Pracownia detektorów NA61/SHINE i ELI-NP
- Badania neutrin i promieniowania kosmicznego
- Badania struktury nukleonów
- Fizyka przyszłych zderzaczy e^+e^-
- Poszukiwanie granic QED (LUXE)

3 Podsumowanie

Compact Muon Solenoid (CMS)

Marcin.Konecki@fuw.edu.pl

• **type:**

general purpose.
Gathering data from
proton-proton collisions for
searches for any new
phenomena

CMS DETECTOR

Total weight : 14,000 tonnes
Overall diameter : 15.0 m
Overall length : 28.7 m
Magnetic field : 3.8 T

STEEL RETURN YOKE
12,500 tonnes

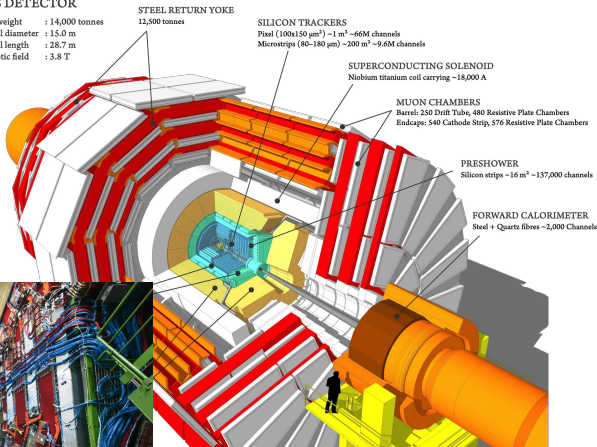
SILICON TRACKERS
Pixel ($100 \times 150 \mu\text{m}^2$) $\sim 1 \text{ m}^3$ $\sim 66\text{M}$ channels
Microstrips ($80\text{--}180 \mu\text{m}$) $\sim 200 \text{ m}^3$ $\sim 9.6\text{M}$ channels

SUPERCONDUCTING SOLENOID
Niobium titanium coil carrying $\sim 18,000 \text{ A}$

MUON CHAMBERS
Barrel: 250 Drift Tube, 480 Resistive Plate Chambers
Endcaps: 540 Cathode Strip, 576 Resistive Plate Chambers

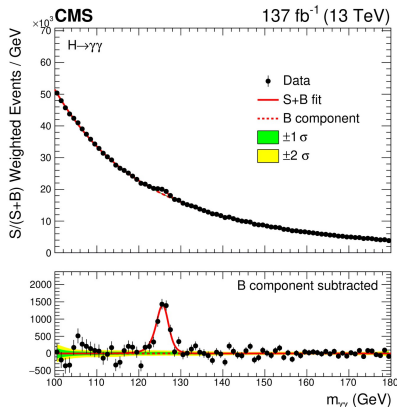
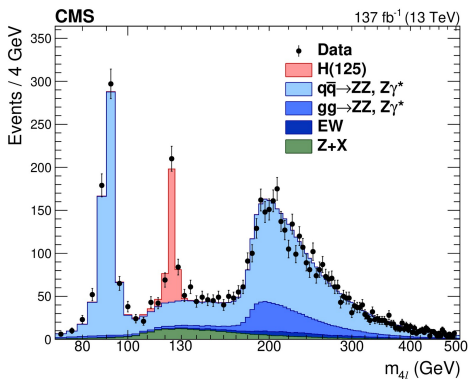
PRESHOWER
Silicon strips $\sim 16 \text{ m}^2$ $\sim 137,000$ channels

FORWARD CALORIMETER
Steel + Quartz fibres $\sim 2,000$ Channels

$H \rightarrow ZZ, \gamma\gamma$, Run-1+2016: $m_H = 125.38 \pm 0.14 \text{ GeV}$
 $H \rightarrow ZZ$ only Runs-1,2: $m_H = 125.09 \pm 0.15 \text{ GeV}$

- **Warsaw activities:**

design and operation of a Level-1 trigger system – a part of detector selecting p-p collisions saved for further studies.

At the LHC we **KEEP** data for only 1000 out of 40 000 000 p-p collisions per second.

Our subsystem makes the decision which data is kept. The rest, 99.975% is lost 3.3 μ s after p-p collision

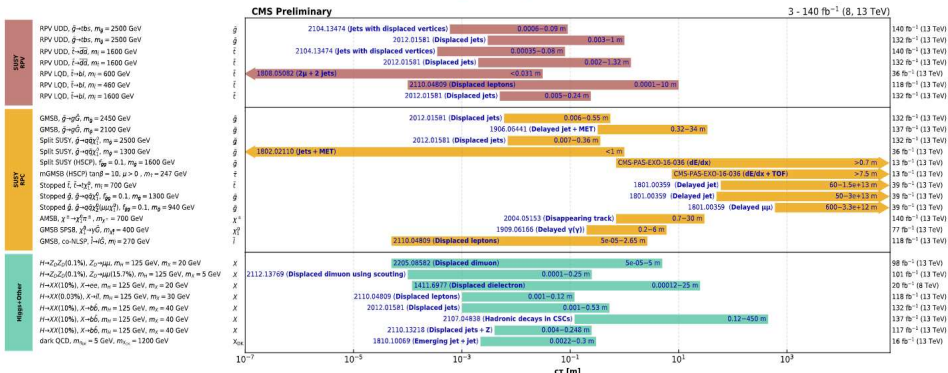
• physics:

search for phenomena not described by the current state of the art description of elementary particles: the

- are there any new heavy, stable particles?

- does the Higgs boson, discovered in 2012, is the Higgs boson, or something only similar to the Higgs boson?

Overview of CMS long-lived particle searches

Selection of observed exclusion limits at 95% C.L. (theory uncertainties are not included). The y-axis tick labels indicate the studied long-lived particle.

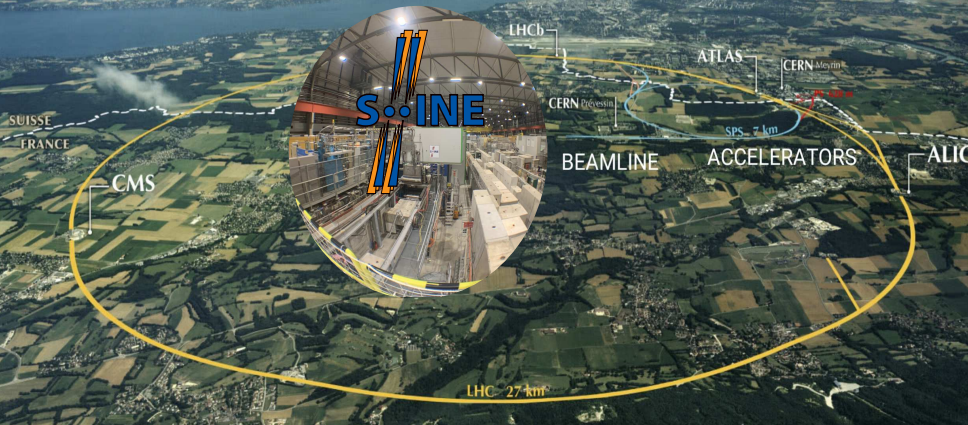
Pracownia detektorów NA61/SHINE i ELI-NP

Wojtek.Dominik@fuw.edu.pl

NA6I/SHINE - UNIQUE MULTIPURPOSE FACILITY:

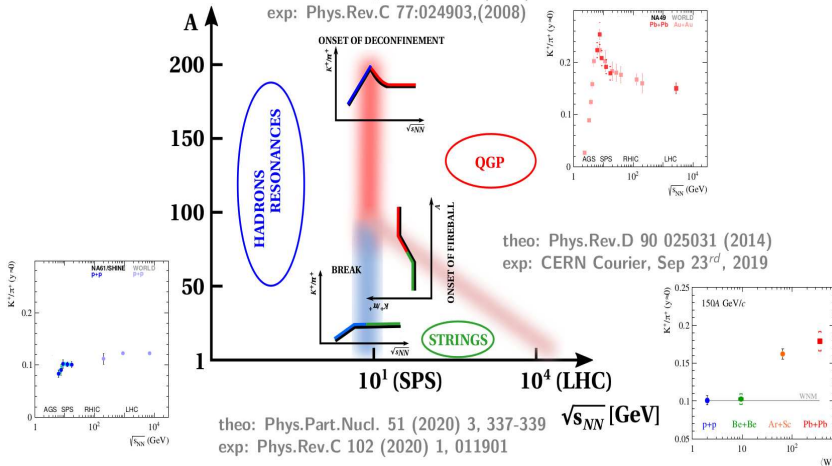
Hadron production in hadron-nucleus and nucleus-nucleus collisions at high energies

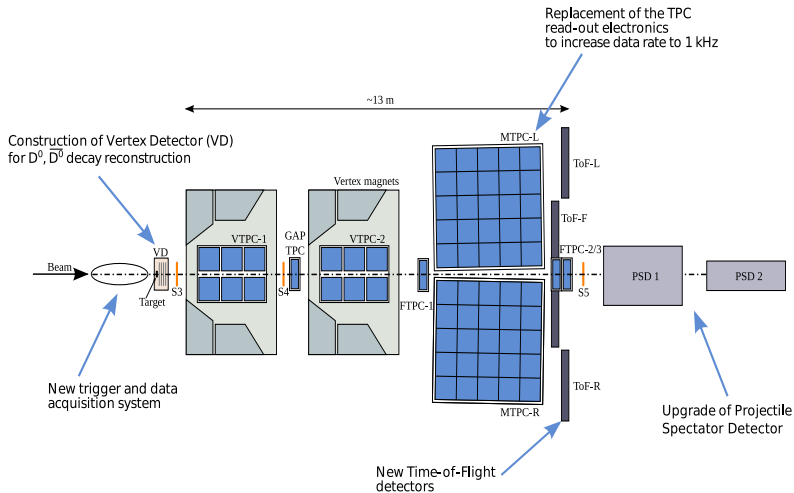
Unique NA61/SHINE results on heavy ion collisions

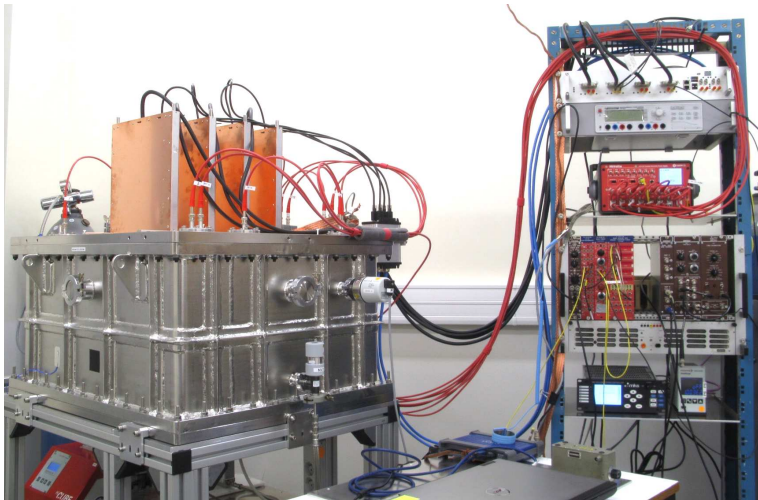
theo: Acta Phys.Polon.B 46 (2015) 10, 1991
 exp: Phys.Rev.C 77:024903,(2008)

NA61/SHINE detector upgrade - summary

Warsaw active-target TPC

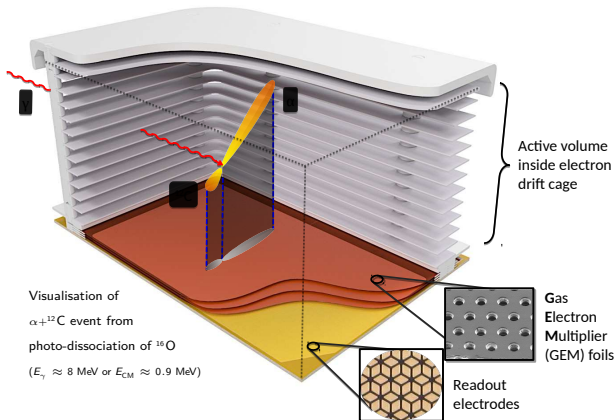

The full system developed at Faculty of Physics, University of Warsaw

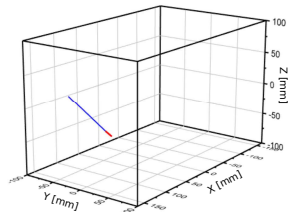
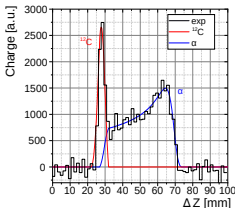
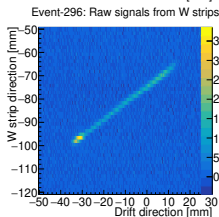
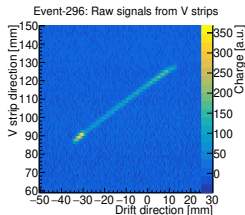
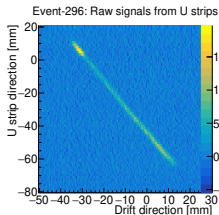
Detector concept

- Detector for unambiguous reconstruction of multiple-particle events

- active volume: $33 \times 20 \times 20 \text{ cm}^3$
- under-pressured (80-250 mbar of CO_2)
- charge amplification based on 3 GEM foils
- custom readout

Example of $^{16}\text{O}(\gamma, \alpha)^{12}\text{C}$ reaction

$$E_{\alpha} = 4.37 \text{ MeV}$$

$$E_{^{12}\text{C}} = 1.46 \text{ MeV}$$

$$\theta_{\alpha-^{12}\text{C}} = 180^{\circ}$$

Badania neutrin i promieniowania kosmicznego

Magdalena.Posiadala@fuw.edu.pl (Super- i Hyper-Kamiokande, T2K)

Katarzyna.Grzelak@fuw.edu.pl (DUNE)

Lech-Wiktor.Piotrowski@fuw.edu.pl (GRAND, JEM-EUSO)

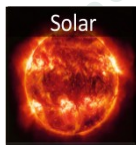
Neutrino mixing

Flavour states

$$\begin{pmatrix} \nu_e \\ \nu_\mu \\ \nu_\tau \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & c_{23} & s_{23} \\ 0 & -s_{23} & c_{23} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} c_{13} & 0 & s_{13}e^{-i\delta_{CP}} \\ 0 & 1 & 0 \\ -s_{13}e^{-i\delta_{CP}} & 0 & c_{13} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} c_{12} & s_{12} & 0 \\ -s_{12} & c_{12} & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} \nu_1 \\ \nu_2 \\ \nu_3 \end{pmatrix}$$

$$s_{ij} = \sin \theta_{ij}, c_{ij} = \cos \theta_{ij}$$

Mass states

Physics programme

- Neutrino oscillations

- using atmospheric neutrinos and JPARC $\nu/\bar{\nu}$ beam

- CP violation and precise measurement of oscillation parameters

- mass hierarchy determination

- Search for nucleon decay

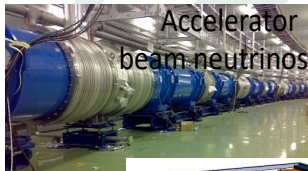
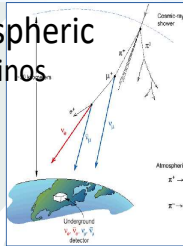
- Astrophysics

- solar neutrinos

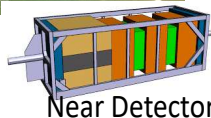
- Supernovae burst, diffuse Supernovae Background Neutrinos

- Dark Matter search

Atmospheric neutrinos

Accelerator beam neutrinos

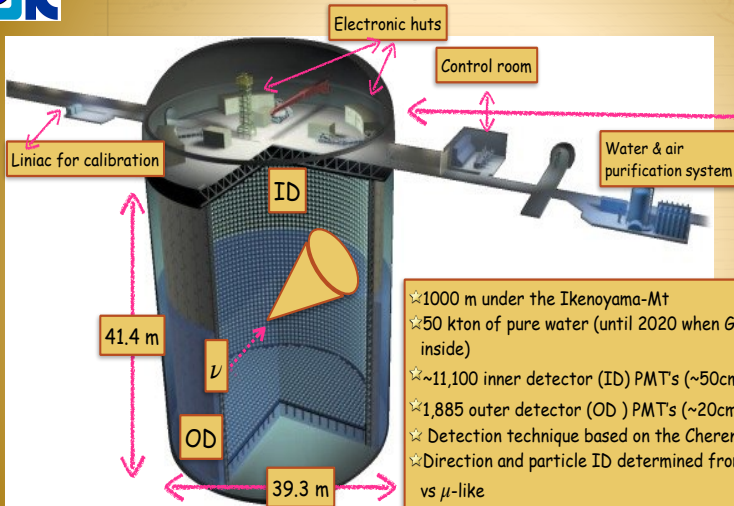

Near Detector

Not covered in this talk

Super-Kamiokande detector

- ✧ 1000 m under the Ikenoyama-Mt
- ✧ 50 kton of pure water (until 2020 when Gd sulfate was added inside)
- ✧ ~11,100 inner detector (ID) PMT's (~50cm ϕ)
- ✧ 1,885 outer detector (OD) PMT's (~20cm ϕ)
- ✧ Detection technique based on the Cherenkov radiations
- ✧ Direction and particle ID determined from the ring pattern: e-like vs μ -like

Super-Kamiokande,
T2K, Hyper-Kamiokande

Magdalena Posiadata-Zezula

University of Warsaw,
Faculty of Physics

Photo Credit: Piotr Mijakowski, NCBJ

Tokai-2-Kamioka (T2K)

☆ Grupa neutrinowa: UW + NCBJ

☆ UW: dr Magdalena Posiadła-Zezula

(magdalena.Posiadala@fuw.edu.pl)

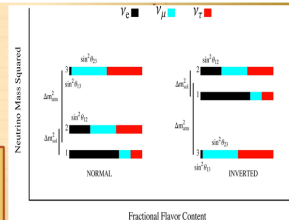
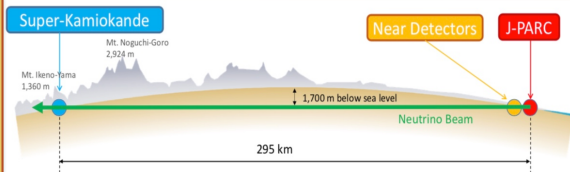
☆ Detektor Super-Kamiokande jest dalekim detektorem w T2K

☆ Badamy oscylacje neutrin wyprodukowanych w laboratorium

J-PARC: $\nu_\mu \rightarrow \nu_e$ oraz $\bar{\nu}_\mu \rightarrow \bar{\nu}_e$

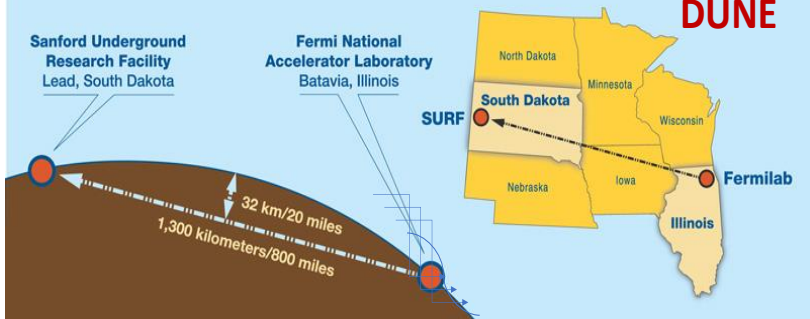
☆ Tematyka badań SONATA BIS :

☆ Poszukiwania hierarchii mass neutrin w łącznych badaniach oscylacji neutrin atmosferycznych z Super-K oraz neutrin akceleratorowych z T2K

Deep Underground Neutrino Experiment

DUNE

- Beam of muon neutrinos from accelerator complex
- Far (1300km) Detector - search for tau neutrinos from standard oscillations
- Near (0.5km) Detector – search for tau neutrinos from oscillations with sterile neutrinos

Giant Radio Array for Neutrino Detection

- Hardware aim: 200,000 radio antennas on hill sides ($\sim 1 / \text{km}^2$) in 2030s
- Scientific goal: Radio detection of UHE ν and very-inclined UHECR and localisation of their sources
- Localisation: First array China , rest who knows

Why radio waves?

- Antennas are cheaper and easy to deploy (compared to scintillators and fluorescence telescopes)
- Low attenuation of radio waves in the atmosphere – necessary for far away inclined primaries

Reference: "Giant Radio Array for Neutrino Detection: Science and Design",
arXiv:1810.09994

<http://grand.cnrs.fr/>

A staged approach with self-standing pathfinders

	GRANDProto300	GRAND10k	GRAND200k
	2023	2025	203X
Goals	<p>autonomous radio detection of very inclined air-showers</p> <p>cosmic rays $10^{16.5-18}$ eV</p> <ul style="list-style-type: none"> Galactic/extragalactic transition muon problem radio transients 	<p>1st GRAND sub-array</p> <ul style="list-style-type: none"> discovery of EeV neutrinos for optimistic fluxes radio transients (FRBs!) 	<p>sensitive all-sky detector</p> <p>1st EeV neutrino detection and/or neutrino astronomy!</p>
Setup	<ul style="list-style-type: none"> 300 HorizonAntennas over 200 km² Particle detectors (a la HAWC/Auger) Qinhai Province, China 	<ul style="list-style-type: none"> 10,000 radio antennas over 10,000 km² in China 	<ul style="list-style-type: none"> 200,000 antennas over 200,000 km² 20 sub-arrays of 10k antennas on different continents
Budget	<p>2 M€</p> <p>100 antennas already paid (China)</p>	<p>13 M€ 1500€/unit</p> <p>confident for large contribution from China</p>	<p>300M€ in total 500€/unit</p> <p>to be divided between participating countries</p>

Joint Experiment Missions for Extreme Universe Space Observatory

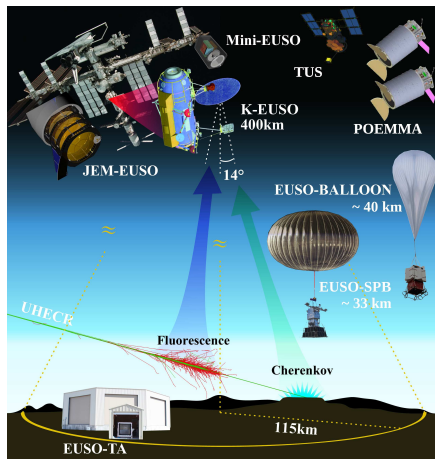
Towards observations of UHECR and $\text{UHE}\nu$ from the orbit

Experiments built within JEM-EUSO framework

- EUSO-TA (2013 – now)
- EUSO-BALLOON (2014)
- EUSO-SPB (2017)
- TUS (2016 – 2018)

Current and planned experiments

- Mini-EUSO (October 2019 – now)
- JEM-EUSO – ∞ ?
- K-EUSO (~ 2025)
- EUSO-SPB2 (2023)
- Poemma (~ 2030)

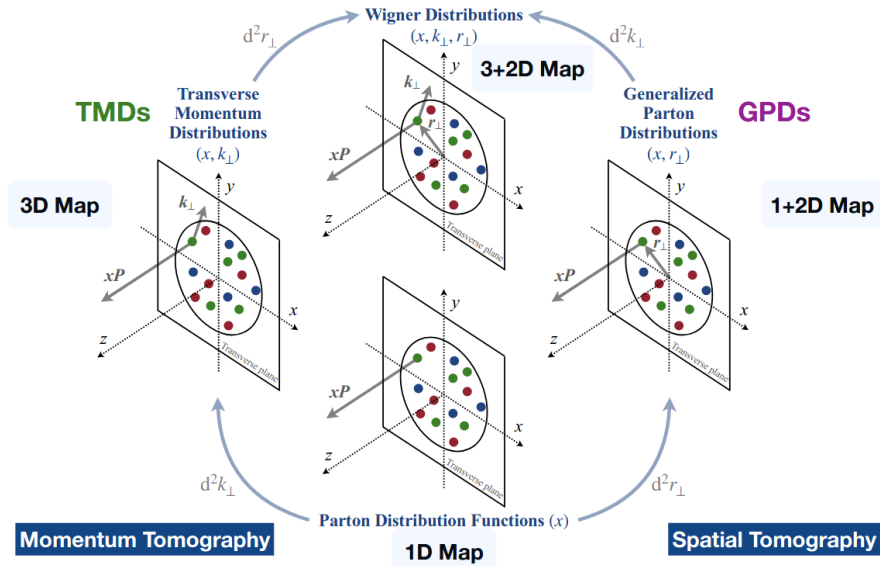

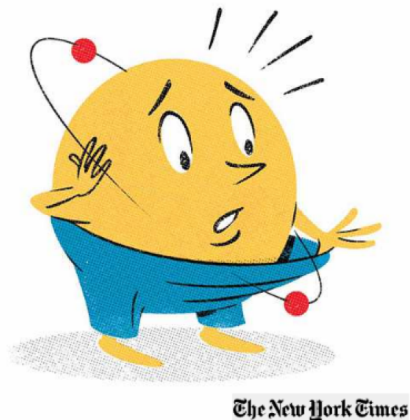
Badania struktury nukleonów

Barbara.Badelek@fuw.edu.pl

COMPASS (CERN): budowa partonowa nukleonu w 5D!

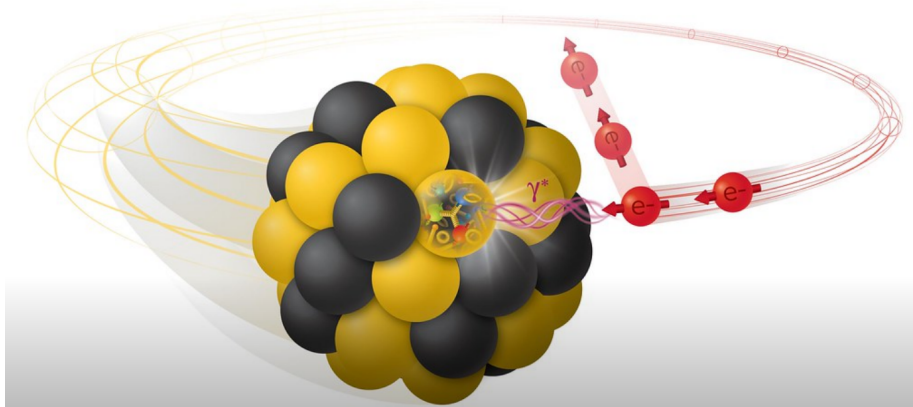
AMBER (CERN): dlaczego nukleon czasem wygląda „szczuplej”?

- Czy to w ogóle jest prawda?
- AMBER ma to sprawdzić i zmierzyć r_p nową metodą

PRZYSZŁOŚĆ: Electron-Ion Collider, EIC (USA), 2029 $\implies$ ...

- Wielkie energie; ogromne, dotąd nieosiągalne możliwości badawcze!
- 23-31 lipca: światowa konferencja fizyków EIC na Wydziale Fizyki UW !!!

Fizyka przyszłych zderzaczy e^+e^-

Filip.Zarnecki@fuw.edu.pl

3. High-priority future initiatives

An **electron-positron Higgs factory is the highest-priority next collider**. For the longer term, the **European particle physics community has the ambition to operate a proton-proton collider at the highest achievable energy**. Accomplishing these compelling goals will require innovation and cutting-edge technology:

- *the particle physics community should ramp up its R&D effort focused on advanced accelerator technologies, in particular that for high-field superconducting magnets, including high-temperature superconductors;*
- *Europe, together with its international partners, should investigate the technical and financial feasibility of a future hadron collider at CERN with a centre-of-mass energy of at least 100 TeV and with an electron-positron Higgs and electroweak factory as a possible first stage. Such a feasibility study of the colliders and related infrastructure should be established as a global endeavour and be completed on the timescale of the next Strategy update.*

The timely realisation of the electron-positron International Linear Collider (ILC) in Japan would be compatible with this strategy and, in that case, the European particle physics community would wish to collaborate.

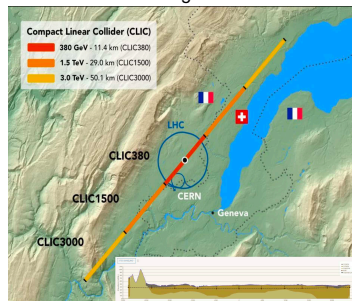
Linear Colliders

ILC & CLIC specs

- Energy extendability to TeV scale lies in the heart of linear colliders: ILC focuses on $\sqrt{s}$ from 250 GeV to 1 TeV; CLIC 380 GeV to 3 TeV; keeping options to run at Z-pole (“GigaZ”)
- Complementary approaches: “Warm” & “Cold” accelerating technologies; 72MeV/m @ CLIC380; 31.5MeV/m @ ILC250
- Polarized beams: both offering 80% for electron; 30% for positron in ILC default design

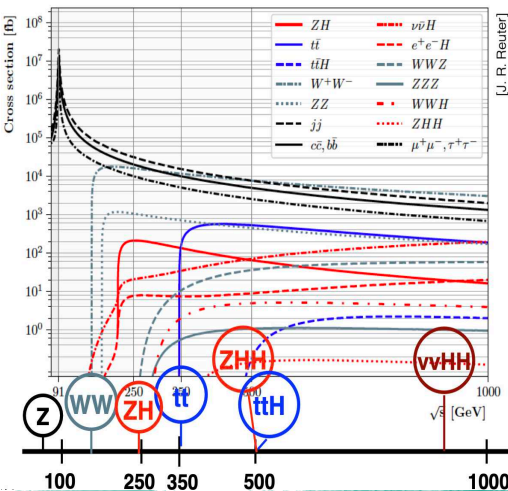

ILC250 ~ 20km

Setting the Stage

Perspectives of Energy

Thresholds and cross sections set collider energy targets:

91.2 GeV - The Z pole

Precision electroweak, Flavour, QCD, ...

160 GeV - The WW threshold

250 GeV - The ZH maximum

Higgs properties & couplings

350 GeV - The top threshold, VBF Higgs production

Top properties, Top as probe

500 GeV - $t\bar{t}H$, ZHH

1+ TeV - VBF double Higgs

Direct top Yukawa Higgs selfcoupling

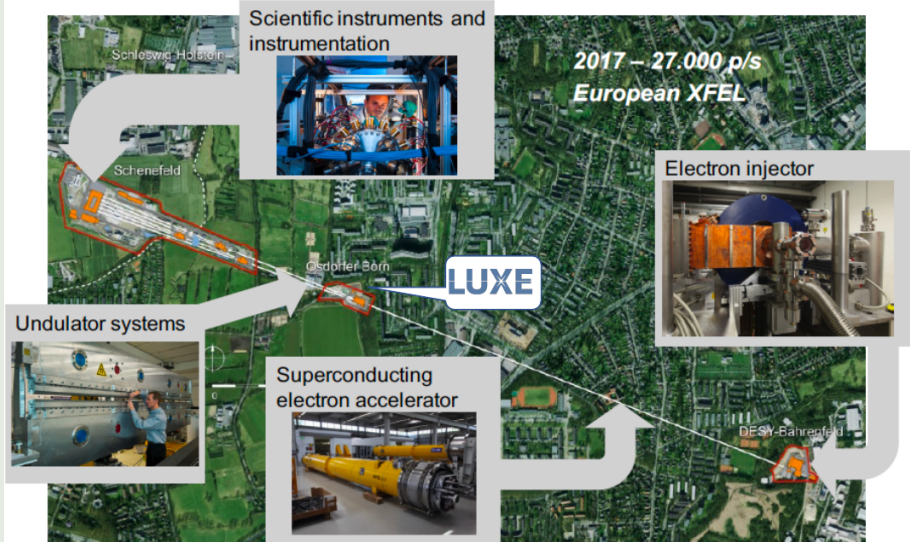
Search at the energy frontier

Poszukiwanie granic QED (LUXE)

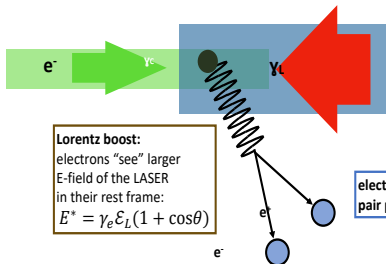
Grzegorz.Grzelak@fuw.edu.pl

Location of the LUXE experiment

LUXE: Electron + LASER collisions

High-energy electrons
(16.5 GeV XFEL beam)

High-intensity LASER
(Tera-Watt, 800nm)
→ large E-field

note: in reality, LASER
crossing angle $\theta=17.2^\circ$

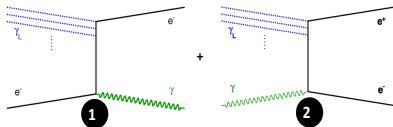
Lorentz boost:
electrons "see" larger
E-field of the LASER
in their rest frame:

$$E^* = \gamma_e \mathcal{E}_L (1 + \cos\theta)$$

electron-positron
pair production

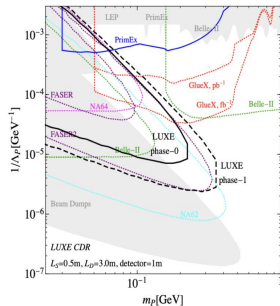
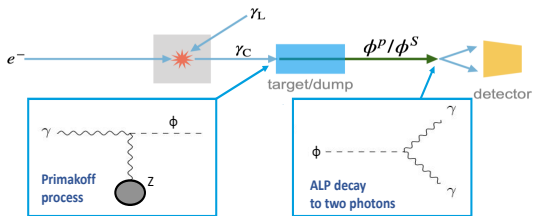
Physics processes:

- 1 Non-linear Compton Scattering: $e^- + n\gamma_L \rightarrow e^- + \gamma_C$
- 2 Non-linear Breit-Wheeler pair production: $\gamma_C + n\gamma_L \rightarrow e^+ + e^-$

Bonus: Searching for BSM Physics with LUXE

- LUXE will produce a high-intensity photon beam
  - produce ALPs or milli-charged particles (MCP) in photon beam-dump

Sensitivity could be competitive with other experiments ongoing and in planning

1 Wprowadzenie

- Granice stosowalności fizyki klasycznej
- Budowa materii
- Model Standardowy

2 Zakład cząstek i oddziaływań fundamentalnych

- Compact Muon Solenoid (CMS)
- Pracownia detektorów NA61/SHINE i ELI-NP
- Badania neutrin i promieniowania kosmicznego
- Badania struktury nukleonów
- Fizyka przyszłych zderzaczy e^+e^-
- Poszukiwanie granic QED (LUXE)

3 Podsumowanie

Zakład Cząstek i Oddziaływań Fundamentalnych

Szerokie spektrum kierunków badań, od najwyższych do najniższych energii.

Możliwość zaangażowania w różnorodne aktywności:

- projektowanie i budowa detektorów
- udział w zbieraniu i analizie danych
- rozwój nisko i wysokopoziomowego oprogramowania
- planowanie przyszłych eksperymentów

Możliwości wsparcia młodych współpracowników:

- stypendia
- wyjazdy
- udział w konferencjach, autorstwo publikacji

Serdecznie zapraszamy! Więcej szczegółów na [naszej stronie WWW](#)